

Андрій СОВА

*доктор історичних наук, професор, старший дослідник
професор кафедри олімпійської освіти*

*Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського
старший науковий співробітник відділу новітньої історії*

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

e-mail: sovaandrij1980@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНА ТА ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ СТЕПАНА ГАЙДУЧКА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Уперше на основі документів Центрального державного історичного архіву України у Львові, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України; приватного архіву А. Сиви; особової справи С. Гайдучка – викладача Львівського державного медичного інституту; періодики: «Краківські вісті», «Вісті», «Дорога»; спогадів учнів Академічної гімназії у Львові І. Ліщинського, А. Рудницького, Р. -Б. Яремкевича досліджено педагогічну працю та громадську діяльність проф. С. Гайдучка в роки Другої світової війни. Із залученням раніше недоступних і малознаних документів та матеріалів реконструйовано його діяльність у 1939–1945 рр.

З'ясовано, що С. Гайдучок працював у Львові: до 18 грудня 1939 р. – учителем фізкультури в Академічній гімназії у Львові, від 18 грудня 1939 р. до 30 червня 1941 р. – викладачем у Львівському державному медичному інституті, від 15 грудня 1939 р. до 13 квітня 1940 р. – методистом із фізкультури у Львівському міському методичному кабінеті при Львівському міському відділі народної освіти УРСР, від 15 серпня до 1 листопада 1941 р. – референтом охорони спортивних споруд у відділі тіловиховання Львова, від 6 листопада 1941 р. до 25 липня 1944 р. – викладачем руханки в Першій державній гімназії з українською мовою навчання у Львові, з 1 серпня 1944 р. – викладачем у Львівському державному медичному інституті.

Висвітлено працю С. Гайдучка у громадському житті Львова та Галичини в роки нацистської окупації, зокрема його участь як члена комітету, створеного з нагоди відзначення 70-річчя від дня народження видатного педагога, основоположника українського тіловиховання, громадського та державного діяча І. Боберського.

З'ясовано, що Степан Гайдучок, порівняно із 1920–1930-ми роками, практично припинив публікаційну активність.

Ключові слова: Степан Гайдучок, Галичина, Львів, педагогічна, суспільно-культурна та громадська діяльність, Іван Боберський, тіловиховання, руханка, спорт, українська старовина, фотографія, архів.

Роки Другої світової війни стали великим випробуванням для українців. Із приходом більшовицької окупаційної влади у вересні 1939 р. до Львова та великими суспільно-політичними перетвореннями в Галичині частина української провідної верстви виїхала за кордон, частина – була репресована. Видатний український педагог, вояк ар-

мії Австро-Угорської монархії та Галицької армії, суспільно-культурний діяч, фотомистець, журналіст, редактор, збирач української старовини Степан Гайдучок (13 березня 1890 р., с. Підтемне – 16 березня 1976 р., м. Львів), як і деякі інші українці, зумів пристосуватися до нових реалій життя (Сова, 2019).

Про формування світогляду Степана Гайдучка (Sova, 2019), його діяльність в Українському спортовому кружку (УСК) (Сова, 2021a), «Соколі-Батьку» до Першої світової війни (Сова, 2021b), «Пласті» у 1910–1920-х роках (Сова, 2024a), педагогічну працю перед Першою світовою війною (Сова, 2022), стосунки з Іваном Боберським (Сова, 2019) та Іваном Крип'якевичем (Сова, 2023), співпрацю з Науковим товариством ім. Шевченка в міжвоєнний час (Сова, 2024b), праці в Карпатському лещетарському клубі в 1925–1939 рр. (Сова, 2024c), внесок у розвиток волейболу (Sova, 2023) є ґрунтовні публікації автора. Педагогічна та громадська діяльність Степана Гайдучка в роки Другої світової війни не висвітлена в сучасній українській історіографії. Декілька згадок можна віднайти у працях Володимира Гінди (Гінда, 2012) та Лариси Головатой (Головата, 2010).

Мета статті – комплексно дослідити педагогічну та громадську діяльність С. Гайдучка в роки Другої світової війни.

Джерельною базою для статті стали: документи Центрального державного історичного архіву України у Львові, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України; приватний архів Андрія Сиви (м. Львів), у якому тимчасово зберігаються документи Степана Гайдучка періоду Другої світової війни (довідки, посвідчення, фотографії, листи); особова справа Степана Гайдучка – викладача Львівського державного медичного інституту (тепер – Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького); періодика: український щоденник «Краківські вісті» (Краків), тижневик «Вісті» (Берлін), ілюстрований журнал «Дорога» (Краків; Львів); спогади учнів Академічної гімназії у Львові (у 1941 р. змінила назву на «Перша державна гімназія з українською мовою навчання») Івана Ліщинського, Андрія Рудницького, Романа-Богдана Яремкевича.

В автобіографії, датованій 27 лютого 1950 р., С. Гайдучок про себе в роки Другої світової війни писав: «До політичних партій не належав і тепер є б[ез]/п[артійний]. В грудні 1939 р. поступив я на службу в Львівський державний медичний інститут зразу як завідувач кафедрою фізкультури, яку зорганізував, а відтак як старший викладач аж до німецької окупації в 1941 р. За неї зразу безробітний, який місяць, через яких півтора місяця – службовик охорони спортивних споруд міста, з листопадом 1941 р. поступив викладачем фізкультури у Першу гімназію, де ним служив аж до визволення Львова нашою армією в липні 1944 р. Поза працею в школі в тодішнім т[ак] званім українським життю стояв осторонь. Сейчас по визволенню Львова поступив назад до Львівського державного медичного інституту на працю по фізкультурі і до нині

Степан Гайдучок

працюю викладачем фізкультури у ньому. За працю при відновленні інституту одержав так, як другі службовики, подяку Наркома Охорони здоров'я УРСР в грудні 1945 р.» (ОС Гайдучка, арк. 19). За цими декількома реченнями криється велика історія людини, яка в міжвоєнний період була активною як педагог, журналіст, громадський діяч, а в роки Другої світової війни змушена була виживати в тих складних обставинах.

До 18 грудня 1939 р. С. Гайдучок працював учителем фізкультури в Академічній гімназії у Львові (ПААС-1). У грудні його запросили організувати кафедру фізпідготовки в новоствореному Львівському державному медичному інституті. На ній, як завідувач і викладач, він пропрацював від 18 грудня 1939 р. до 30 червня 1941 р. (ОС Гайдучка, арк. 23).

Збереглася довідка, завірена печаткою кафедри фізкультури Львівського державного медичного інституту, у якій зазначено: «Отсим доводиться до відома, що гр[омадянин] ГАЙДУЧОК Степан Степанович учитель фізичної культури, працював в Інституті на Кафедрі фізичної культури старшим викладачем і Завідуючим кафедрою, від 18 грудня 1939 р. по день 30 червня 1941 року» (ОС Гайдучка, арк. 23).

Посвідка від 4 квітня 1940 р., яку видав Львівський державний медичний інститут С. Гайдучкові для отримання радянського паспорта, засвідчує, що останній «дійсно працює у Львівському Державному Інституті на посаді керівника кафедри фізкультури» (ПААС-3).

Паралельно з роботою в інституті, з 15 грудня 1939 р. по 13 квітня 1940 р. С. Гайдучок працював методистом із фізкультури у Львівському міському методичному кабінеті при Львівському міському відділі народної освіти УРСР, який розміщувався за адресою: вул. Бурларда, 4 (тепер – вул. О. Новаківського) (ПААС-4). На цій посаді він мав право відвідувати школи та перевіряти роботу вчителів (ПААС-2).

Про працю С. Гайдучка в медінституті впродовж 1939–1941 рр. удалося віднайти дуже мало інформації. Деякі дані можна почерпнути з його фотоархіву, який зберігся до наших днів. Серед численних світлин є невеликий за обсягом фотоальбом із 34 світлинами з часу Другої світової війни (ПААС-6): 8 фотографій зроблено у Львові, 26 – у Києві. Вони акуратно поприклеювані. На жаль, фотографії не підписані й не датовані.

Аналізуючи різні джерела та передусім листування С. Гайдучка з проф. І. Боберським (1873–1947), вдалося принаймні встановити рік світлин. У листі від 29 грудня 1941 р. С. Гайдучок зі Львова до І. Боберського у Тржич писав: «З п'ятого обов'язку я зістав під большевиками. Працював в Медичнім Інституті (відділений від університету факультет мед[ичний]), де зразу організував і керував фізичним вихованням студентів. В 1940 р. був в Києві щось 10 день. Пізнав большевиків: їх життя, спосіб праці. Богато більше зібрав досвіду, і ми усі, що ту залишилися, чим ті, що виїхали на еміграцію. А що я не боявся ні вивозу на Сибір чи смерті, тож не могли мені страхом заімпонувати, і я мав зглядний спокій і сіре життя з дня на день, що привчило не пристрашатися до земських дібр. З хати, де я мешкав, вивезли цілу родину в маю, а доньку замордували. Мабуть, і я би був на черзі, якщо б були довше побули. Двох моїх братанків [йдеться про Семена та Степана Гайдучків – А. С.] в Щирці замордували» (ІЦІАЛ України, арк. 103–104 зв.). Інших фактів та деталей про цю поїздку С. Гайдучка до Києва віднайти не вдалося. Найімовірніше, саме як викладач медінституту 1940 р. С. Гайдучок здійснив 10-денну поїздку до Києва. Оскільки він був поціновувачем фотографії, то зберіг для нащадків 26 світлин свого перебування у столиці.

Як уже зазначено, фотографії, на жаль, не підписані. На них зафіксовано видатні архітектурні пам'ятки та краєвиди Києва. На окремих можна розгледіти й самого

С. Гайдучка. Світлини – цінне джерело до історії Києва 1940 р., а також доповнюють біографію С. Гайдучка періоду Другої світової війни.

Степанові Гайдучку вдалося уникнути репресій. Однак більшовицьку окупацію змінила нацистська – знову довелося пристосовуватися до нових викликів.

У період нацистської окупації С. Гайдучок із 15 серпня по 1 листопада 1941 р. був референтом охорони спортивних споруд у відділі тіловиховання Львова, а від 6 листопада 1941 р. до 25 липня 1944 р. працював викладачем руханки в Першій державній гімназії у Львові (ОС Гайдучка, арк. 16 зв.; ПААС-5).

Відновленням спортивного життя у Львові після більшовицької окупації займався Український центральний комітет (УЦК), який очолював Володимир Кубійович. При УЦК було створено відділ опіки над молоддю та родиною, якому підпорядковувався відділ тіловиховання, що розміщувався за адресою: Львів, вул. Пекарська, 1. Його працівником і головою став Степан Гайдучок, а заступником – Михайло Тріль (Р. М-ович, с. 5). Фактично, новостворений відділ перейняв функції Комітету фізичної культури і спорту. Відділ тіловиховання розпоряджався усіма спортивними площами, руханковими залами, басейнами, тенісними кортами та спортивним інвентарем колишніх більшовицьких спортивних організацій Львова. Про завдання відділу український щоденник «Краківські вісті» писав: «У розпорядимості Відділу є всі площі. Площа Сокола-Батька знищена й покищо непридатна до вжитку. Відділ веде контролю над діяльністю товариств, рішає в спорах між товариствами та дбає про збереження спортових засад. Рівночасно займається фізичним вихованням, товариствами, клубами та організацією молоді, реєстром працівників фізичного виховання та змагунів і веде статистику всіх ділянок фізичного виховання. Веде також курси фіз[ичного] виховання молоді й вишколення інструкторів, провідників та тренерів. Організує і дає дозволи на змагання в усіх ділянках фізичного виховання, на табори молоді, дає вказівки для фізичного виховання, дозвіл на установлення в школах учителів руханки. Словом, репрезентує фізичне виховання й спортові товариства та підпомагає фінансово спортові товариства» (Р. М-ович, с. 6).

Завдяки активній роботі відділу тіловиховання у Львові відновили діяльність спортивні товариства, зокрема на 13 серпня 1941 р. «Україна», «Тризуб», Український студентський спортовий клуб (УССК), а також «Сокіл» і «Луг» (Р. М-ович, с. 6). Для популяризації різних видів спорту у відділі тіловиховання створено спортивні ланки, зокрема спортивних ігор, боксу, копаного м'яча, шахів тощо (Гінда, с. 22).

Однак 6 листопада 1941 р. С. Гайдучок перейшов на роботу викладачем руханки в Першу державну гімназію у Львові, пропрацювавши там до 25 липня 1944 р. (ОС Гайдучка, арк. 16 зв.; ПААС-5).

Степан Гайдучок як викладач руханки (фізкультури) в Першій державній гімназії у Львові залишив гарні спогади своїм учням. Він намагався прищепити їм любов до рухової активності та здорового способу життя. Учень Першої державної гімназії з українською мовою навчання у Львові Андрій Рудницький про нього писав: «Відомою і дуже авторитетною для нас постаттю був учитель руханки проф[есор Степан] Гайдучок. Його підтягнена постать, його минуле як спортсмена і спортового організатора спонукали нас поважно ставитися до предмету. Ми дуже цінували його думку про нас як про фізично добре розвинених хлопців, намагалися, щоби його оцінка була доброю. Проф[есор Степан] Гайдучок був відомий тим, що цілу зиму ходив без шапки, демонструючи високий фізичний гарт свого організму. Заняття з руханки

відбувалися в спортовому залі колишнього будинку “Дністра” на вул. Руській [йдеться про спортивний зал організації “Сокіл-Батько”, який розміщувався за адресою: вул. Руська, 20 – А. С.]» (Рудницький, с. 18).

А І. Ліщинський згадував: «Були серед наших викладачів любителі футболу. Тому, йдучи в понеділок рано в гімназію, ми обов’язково купували газету, щоб довідатися, як провели останні матчі окремі команди. ... “Тільки в здоровому тілі може бути здорова душа”, – любив повторювати на уроках руханки професор С[тепан] Гайдучок. Лінивих гімназистів, які неохоче бралися до фізичних вправ “поганим” станом здоров’я, проф[есор] [Степан] Гайдучок називав згірдливо “бідними”. Його спортивна виправка і постійна бадьорість були для нас найкращою заохотою до наслідування» (Ліщинський, с. 611).

Частину занять із руханки С. Гайдучок проводив з учнями на пл. Сокола-Батька, яка розташовувалася між сучасними вулицями Стрийською, Сокола-Батька, Козельницькою та І. Франка. Гімназист Р.-Б. Яремкевич згадував, що їхній клас під керівництвом учителя вирушав пішки з гімназії на площу, вишиковуючись у колону по троє (Яремкевич, с. 44–45).

Гімназисти під керівництвом С. Гайдучка відбували мандрівки околицями Львова, де пізнавали історію та природу рідного краю. Це підтверджують і кілька світлин, які збереглися у приватному архіві С. Гайдучка, зокрема подорож 1942 р. зі Львова до Брюхович (ПААС-6), Білогорщі (Степанів, с. 63) та ін.

Під час нацистської окупації 1941–1944 рр. С. Гайдучок брав участь у громадському житті Львова. Яскраве свідчення цього – те, що він долучився до відзначення 70-річчя від дня народження свого учителя І. Боберського – видатного педагога, основоположника українського тіловиховання, громадського та державного діяча. Особливі урочистості проходили у Львові. До цієї дати Референтура тіловиховання УЦК у Львові (єдина легальна громадська установа з центром у Кракові, що в 1939–1945 рр. відстоювала перед нацистськими окупаційними органами Генеральної губернії інтереси українського населення) 28 червня 1943 р. проголосила Рік Івана Боберського, що розпочинався 14 серпня 1943 р. і мав тривати до червня 1944 р. (Святування). У комунікаті Референтури тіловиховання 8 серпня 1943 р. наголошено: «1. В дні 14 серпня ц[ього] р[оку] припадають 70-ті роковини народин батька українського тіловиховання, проф[есора] Івана Боберського. Всі клуби і тіловиховні гуртки та підреферентури тіловиховання пришлють привіти для проф[есора] [Івана] Боберського до 12 серпня ц[ього] р[оку] на адресу Референтури у Львові, Семинаріюмштр[ассе] 18/1. На ту саму адресу просимо присилати грошові датки на фонд ім[ені] проф[есора] [Івана] Боберського, призначений на вишкіл учителів тіловиховання. 2. Всі клуби і тіловиховні гуртки пришлють до 10 серпня ц[ього] р[оку] знимки, які ілюструють їх працю. Знимки признач[е]ні на тіловиховну виставу, тому їх треба підписати і описати» (Комінікат-1).

Протягом Року Івана Боберського всі крайові спортові заходи присвячувалися ювілярові. Це сприяло поживавленню діяльності спортивних товариств і гуртків на місцях, у кожному містечку та селі планувалося побудувати спортивні майданчики, упорядкувати стави, навіть (!) побудувати басейни та туристичні будинки (Ювілейний рік). Для здійснення цих планів при Референтурі тіловиховання було створено Діловий комітет, до якого ввійшли провідні фахівці з фізичного виховання і спорту, зокрема М. Дзьоба¹ – голова, Адам Антонович – заступник, Назар – секретар, Йосиф

¹ Тут і далі частину імен встановити не вдалося.

Козачок – референт спортових імпрез, Дарія Сіак – референт з'їздів, О. Кобів – референт туристичних справ, Н. Когут – харчовий референт, Юрій Пачовський – стипендійний референт, Ярослав Благітка – референт закупівлі площ, Микола Колянківський – пресовий референт, Едвард Жарський – пропагандивний референт. Членами комітету поряд із Степаном Гайдучком стали: Денис Березовський, Тиміш Білостоцький, Володимир Блавацький, С. Дицьо, о. Івашко, Іван Ілечко, Іван Німчук, Процінський, Ярослав Рак, Володимир Тихоліз, Михайло Тріль, Євген Яворівський, Яремко (Ювілейний рік).

У межах Року Івана Боберського було оголошено конкурс на кращі картини, різьблені вироби, новели, поезії, статті, реферати й маршові композиції тіловиховної тематики (реферати та статті повинні бути написані, враховуючи афоризми і гасла Івана Боберського) (Конкурс). Усі охочі мали зголоситися до 1 листопада 1943 р. Референтура тіловиховання УЦК видала спеціальний комунікат, яким звернулася до меценатів українського спорту, громадянства, українських установ і підприємців із проханням фундувати нагороди та грошові датки на змагання з різних видів спорту, а також на Стипендійний фонд ім. проф. І. Боберського для вишколу вчителів тіловиховання. Надсилати гроші жертводавцям пропонували у фінансовий відділ УЦК за адресою: Львів, вул. Паркова, 10 (Комінікат-2).

Упродовж 14–18 серпня 1943 р. у Львові відбулося декілька святкових заходів, у яких взяли участь як доповідачі учні та послідовники І. Боберського (Відправа; М. К-ий-1). Серед них варто згадати: Олександра Тисовського (доповідь «Проф. Боберський як Батько українського тіловиховання»); Адама Антоновича («Інформації про теперішній стан у тіловихованні»); Михайла Тріля («Статистика», «Назовництво»); Тимоша Білостоцького («Психологічні і педагогічні моменти в тіловихованні», «Позашкільне тіловиховання»); Ореста Лисинецького («Хибні моменти у праці й поглядах на тіловиховання в нашому минулому»); Романа Левицького («Музика і рух»); Ростислава Єндика («Фізичний тип українця»); Івана Ілечка («Відзнака фізичної справності»); Едварда Жарського («Види пропаганди»); Дарію Сіак («Масова участь жінки в тіловихованні – вимога часу»); Йосифа Козачка («Тіловиховання в інших народів»); Марії Охримович («Тіловиховання в школі і передшкільлі»); Лемішки («Тіловиховання як засіб народного здоров'я»); Ярослава Благітки («Кадра поучників»). Окрім урочистої академічної частини, до програми входили показові руханкові вправи молоді: тіловиховні заняття без руханково-спортивного приладдя (керівник – С. Гайдучок), показові змагання на приладах і показові виступи жінок.

З 14 по 16 серпня 1943 р. у Львові відбувся Краєвий з'їзд тіловиховних референтів. Виголошені лекції викликали жваве обговорення присутніх. Так, 16 серпня С. Гайдучок та інші слухачі обговорили реферат Е. Жарського «Види пропаганди». Більшість дійшла таких висновків: потрібно активізувати справу вишкোলів учителів руханки; ввести години тіловиховання у всіх школах і дошкільних закладах; готувати лекції та підручники з тіловиховання; спортивним організаціям розвивати не лише копаний м'яч (футбол), а й інші види спорту. Після цієї лекції та обідньої перерви взявся до роботи С. Гайдучок. Його заняття було успішним та викликало схвалення, що зазначено в щоденнику «Краківські вісті»: «По закінченні дискусії та по обідній перерві проф[есор] Ст[епан] Гайдучок перевів на грищі кол[ишньої] “Погоні” показову лекцію руханки без спортивного приладдя. Зразково переведена лекція була відповіддю для всіх тих клубів, що відсутністю приладдя оправдують своє безділля» (М. К-ий-2).

На адресу Референтури тіловиховання надійшло сотні листів і телеграм із побажаннями для І. Боберського, зокрема від УЦК, Військової управи, товаришів і учнів, спортових клубів («Україна», УССК, «Сян», «Скала») та ін. (Відправа; М. К-ий-2).

Про перше свято з нагоди 70-річчя І. Боберського, яке відбулося 14 серпня 1943 р. у рухівні «Сокола-Батька» на вул. Руській, 20, «Краківські вісті» писали: «Українське Тіловиховне Товариство І у Львові влаштувало святочний звіт усіх своїх членів, члениць і юнацтва у своїй рухівні в дні 14 серпня ц[ього] р[оку], щоб влаштувати 70-літні роковини народження проф[есора] Івана Боберського. Провідник товариства м-р С. Дицьо в коротких словах згадав про діяльність ювілята та про наслідки його праці серед українського загалу. З черги відділ юначок виконав збірку вільноручних вправ “Розвій” (укл[аду] В[олодимира] Тихоліза). Юначка Заганяч виголосила вірш “В роковини”. На закінчення відділ юначок виконав 2 танки: “Топак” і “Козачок”. Відспіванням сокільського гимну закінчено цей перший вечір у честь проф[есора] [Івана] Боберського» (Перше свято). На другому святі, яке на честь І. Боберського організував УСК «Тризуб» у Львові, було зібрано 1 000 зл. у фонд його імені (Тризуб). Протягом наступних місяців надходили гроші від інших товариств та осіб: від УСК «Пробій» (Городенка) – 500 зл., від гуртка молоді (Чернятин) – 100 зл., гуртка молоді (Вікно) – 150 зл. та ін. (На фонд). На відзначення 70-річчя І. Боберського впродовж 1943 р. святкові заходи відбувалися в різних населених пунктах Галичини.

Україномовні часописи передруковували статті, замітки, афоризми І. Боберського (Думки І. Боберського; Боберський, 1943), публікували матеріали, присвячені ювілярові (Іван Боберський, 1943; ЦДАВО). Український щоденник «Краківські вісті» й ілюстрований журнал «Дорога» розмістили на своїх сторінках чимало публікацій про «Батька українського тіловиховання» (М. К-ий-3), про спортивні змагання, приурочені до його ювілею. В одній із них, за 12 серпня 1943 р., редакція зазначила: «Тепер проф[есор] [Іван] Боберський живе як емігрант в далекому Тржічі, недалеко Трігліяву, і надалі з напруженням слідкує за працею українського тіловиховання» (У 70-ліття). В іншому дописі невідомий автор під криптонімом В. Б. зауважив: «Багацько разів чув я між знайомими висказ: – Щоб таких організаторів, таких залізних людей було у нас хоч тисячка!» (ЦДАВО, арк. 2).

Серед багатьох матеріалів, присвячених І. Боберському, вирізняється стаття С. Гайдучка «Проф. Іван Боберський (3 нагоди його 70-ліття)», опублікована із продовженням у двох числах українського щоденника «Краківські вісті» під псевдонімом «Гакстен» (Гакстен, 1943а; Гакстен, 1943b;). У статті стисло подано інформацію про окремі аспекти його життя і діяльності: про рід; навчання у Самбірській гімназії, Львівському та Грацькому університетах; ознайомлення із національними системами фізичного виховання; працю в Академічній гімназії та товаристві «Сокіл-Батько» напередодні Першої світової війни. Окремо розглянуто діяльність І. Боберського в роки Першої світової війни, періоду Західноукраїнської Народної Республіки, міжвоєнного часу. Стаття містить деякі неточності. Однак найважливіше, що подано оцінку діяльності І. Боберського, який був харизматичним, точним, вимогливим, цілеспрямованим, жертвним і працював для українців й України. У кінці публікації С. Гайдучок висловив сподівання, що проф. І. Боберський невдовзі закінчить роботу над спогадами з часу своєї праці в Бойовій управі Легіону Українських січових стрільців, щоб молоде покоління «могло черпати з них досвід та науку».

Степан Гайдучок 1 серпня 1944 р. перейшов на роботу у Львівський медичний державний інститут (ОС Гайдучка, арк. 1 зв.). Тут він показав себе зразковим викладачем. Брав активну участь у житті навчального закладу, зокрема у проведенні спортивних змагань для студентів. Неодноразово підміняв колеґ, які з різних причин були відсутні на роботі. У його особовій справі збереглися документи, які це засвідчують. Так, у додатку до наказу від 21 квітня 1945 р. зазначено, що С. Гайдучок із 15 квітня проводив пари замість старшого викладача Терещенка, якого відправлено у відрядження до Москви (ОС Гайдучка, арк. 8).

Згідно з наказом № 1620 від 14 липня 1945 р., С. Гайдучкові оголошено подяку із занесенням в особову справу, за плідну працю у проведенні фізкультурно-масових заходів для студентів інституту (спортивні виступи, кроси, доповіді на спортивну тематику) (ОС Гайдучка, арк. 9). Документ завірений печаткою установи та підписом директора Григорія Скосогоренка.

У роки Другої світової війни С. Гайдучок майже припинив публікаційну активність. Його статті у пресі й окремі видання виходили під псевдонімом «Гакстен» (скорочення його прізвища та імені: «Га[йдучо]к Сте[па]н»). Інколи він використовував криптонім «М. Т.». Це було зроблено з метою конспірації, щоб у підрадянській Україні не встановили справжнього прізвища автора та не наразитися на репресії радянських органів державної безпеки. Отож С. Гайдучкові вдалося втілити два дуже важливі проєкти в царині українського тіловиховання. У 1940 р. накладом «Українського видавництва» у Кракові видано збірки для молоді «Вільноручні вправи. Мужеські, жіночі й хлоп'ячі з піснями та нотами» (Боберський, М. Т., Навроцька) та «Долівкові вправи» (Гакстен, 1940). Обидві були передруками праць, які побачили світ у міжвоєнний період у Львові. «Вільноручні вправи. Мужеські, жіночі й хлоп'ячі з піснями та нотами» склалися з п'яти частин: першу («Вільноручні вправи мужчин») і четверту («Вправи топірцями хлопців») написав Степан Гайдучок, другу («Вправи жердкою мужчин») та третю («Вправи палицею мужчин») – Іван Боберський, п'яту («Вправи жінок вінками») – Дарія Навроцька. Щодо криптоніму «М. Т.», то важко відповісти, чому саме його С. Гайдучок використав для підпису на брошурі, адже доти він таким не послуговувався. Однак сумнівів не має, що тексти належать саме йому, адже вправи «Лучник Ігоря», «Мстислав Удатний», «Тарас Бульба» й інші він уклав, описав та широко спопуляризував у діяльності товариства «Сокіл-Батько» у 1920–1930-х роках (Сова, 2019, с. 110). У деяких сучасних дослідженнях «М. Т.» необґрунтовано розшифровується як «М. Тихоліз» (Головата, 2010, с. 142–143). У 1930–1940-х роках у царині тіловиховання у Львові працювали М. Тріль і В. Тихоліз.

«Долівкові вправи» були передруком видання, яке побачило світ 1936 р. у серії бібліотеки «Сокільських вістей» організації «Сокіл-Батько» у Львові (Гайдучок, 1936). Степан Гайдучок дещо змінив вступ. Зокрема, у першому абзаці забрав інформацію про те, що це видання – підсумок його праці на тіловиховному курсі, який проходив у Львові впродовж 12–13 квітня 1935 р. (Гайдучок, 1936, с. 2). У перевиданні відсутній останній абзац вступу, де він висловлював подяку І. Боберському за перегляд і рецензування рукопису (Гайдучок, 1936, с. 3).

Крім цього, С. Гайдучок допомагав своїм колеґам у громадській та педагогічній роботі ілюстративним матеріалом, який зібрав про Львів та Галичину. Так, Олена Степанів скористалася його світлинами – частину опублікувала на сторінках видання

«Сучасний Львів» 1943 р. (Степанів, 1943). Нижче подаю перелік світлини зі збірки С. Гайдучка, використані у книжці: «Лисиничі – ставок за дріжджарнею» (Степанів, 1943, с. 52), «Північний беріг Поділля» (Степанів, 1943, с. 61), «Торфовища між Білогорщєю і Баторівкою» (Степанів, 1943, с. 63), «Львів – Лиса Гора» (Степанів, 1943, с. 68), «Брюховичі – вид з Лисої Гори на захід» (Степанів, 1943, с. 77), «Дуби Хмельницького між Підберізями і Миклашевом» (Степанів, 1943, с. 95), «Сагара – піски за Голоськом» (Степанів, 1943, с. 101).

Отже, упродовж Другої світової війни С. Гайдучок зумів пристосуватися до нових реалій життя та викликів окупаційних влад. Йому вдалося уникнути репресій. Працював за фахом, однак змушений був декілька разів змінити місце роботи. Мав великий авторитет як педагог та організатор дозвілля для гімназистів. У роки війни зменшив свою громадську та публікаційну активність, порівняно з 1920–1930-ми роками. Треба віддати йому належне, що він як член комітету взяв дієву участь у відзначенні 70-річчя від дня народження видатного педагога, основоположника українського тіловиховання, громадського й державного діяча І. Боберського.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Боберський, І., М. Т. (Гайдучок С.), Д. Н. (Навроцька Д.). (1940). *Вільноручні справи. Мужеські, жіночі й хлопячі з піснями та нотами*. Краків: Українське видавництво.

Боберський, І. (1943, 4 листопада). Сильні рамена. *Вісті. Тижневик для українських робітників з Ген. Губернаторства* (вкл. з Галичиною), 44, 1.

Відправа для тіловиховників. Комунікат. (1943, 10 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 173, 6.

Гайдучок, С. (1936). *Долівкові справи*. Львів.

Гакстен (Гайдучок С.). (1940). *Долівкові справи*. Краків: Українське видавництво.

Гакстен (Гайдучок С.). (1943а, 14 серпня). Проф. Іван Боберський (3 нагоди його 70-ліття). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 177, 3–4.

Гакстен (Гайдучок С.). (1943б, 15 серпня). Проф. Іван Боберський (3 нагоди його 70-ліття). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 178, 4–5.

Гінда, В. (2012). *Український спорт під нацистською свастикою (1941–1944)*. Житомир.

Головата, Л. (2010). «Українське видавництво» у Кракові–Львові, 1939–1945: бібліографічний довідник. (Т. 1: Книжкові й аркушеві видання). Київ.

Думки І. Боберського про тіловиховання і спорт. (1943, 13 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 176, 6.

Іван Боберський. (1943, 4 листопада). *Вісті. Тижневик для українських робітників з Ген. Губернаторства* (вкл. з Галичиною), 44, 1.

Комунікат-1: Комінікат Референтури тіловиховання УЦК. (1943, 8 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 172, 6.

Комунікат-2: Комінікат Референтури тіловиховання УЦК. (1943, 10 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 173, 6.

Конкурс. (1943, 10 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 173, 6.

Ліщинський, І. (1995). Довгий і важкий шлях до матури в УАГ 1942 р. В О. Домбровський (гол. ред.), *Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові* (Ч. 3: 3

нагоди світового з'їзду Львівської Академічної гімназії у 1991 р. та Акту відновлення першої львівської гімназії з 1992 р.). Філадельфія; Львів, 608–614.

М. К-ий-1: М. К-ий (Колянківський М.). (1943, 18 серпня). Краєва відправа референтів тіловиховання. *Краківські Вісті. Український щоденник*, 180, 6.

М. К-ий-2: М. К-ий (Колянківський М.). (1943, 20 серпня). Краєвий з'їзд референтів тіловиховання. *Краківські Вісті. Український щоденник*, 182, 6.

М. К-ий-3: М. К-ий (Колянківський М.). (1943, серпень–вересень). Ювілей проф. І. Боберського. *Дорога. Ілюстрований журнал*, 8–9, 114.

На фонд ім. проф. І. Боберського. (1943, 31 жовтня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 244, 6.

ОС Гайдучка: Особова справа Степана Гайдучка. *Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*, спр. 8413, 26 арк.

Перше свято в честь проф. І. Боберського. (1943, 28 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 189, 6.

ПААС-1: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 1 (Посвідчення від 28.12.1939 р.).

ПААС-2: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 2 (Посвідчення від 27.01.1940 р.).

ПААС-3: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 3 (Посвідка від 4.04.1940 р.).

ПААС-4: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 4 (Довідка від 20.04.1940 р.).

ПААС-5: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 5 (Посвідка від 25.07.1944 р.).

ПААС-6: Приватний архів Андрія Сови, м. Львів (на тимчасовому зберіганні), од. зб. 6 (Фотоальбом Степана Гайдучка № 3).

Р. М-ович. (1941, 13 серпня). Спорт у Західній Україні. *Краківські Вісті. Український щоденник*, 177, 5–6.

Рудницький, А. (2009). Українська гімназія в 1941–1944 рр. *Могікани гімназії (Другий клас 1943–44 рр.)*. Львів, 13–22.

Святкування 70-ліття уродин проф. Івана Боберського. (1943, 4 липня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 142, 6.

Сова, А. (2019). *Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія*. Львів.

Сова, А. (2021a). Діяльність Степана Гайдучка в «Українському спортовому кружку» Академічної гімназії у Львові (1906–1910). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 34, 216–233. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233>

Сова, А. (2021b). Напрями діяльності Степана Гайдучка в українському гімнастичному товаристві «Сокіл-Батько» у Львові (1910–1914). *Новітня доба*, 9, 237–252. DOI: <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252>

Сова, А. (2022). Педагогічна праця Степана Гайдучка у Львові напередодні Першої світової війни. *Народознавчі зошити*, 3 (165), 674–684. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674>

Сова, А. (2023). Степан Гайдучок та Іван Крип'якевич: до історії стосунків. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 37, 175–183. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183>

Сова, А. (2024a). Діяльність Степана Гайдучка в організації «Пласт» (1911–1930). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 39, 141–155. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155>

Сова, А. (2024b). Співпраця Степана Гайдучка з Науковим товариством імені Шевченка у 1920–1930-х роках). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 40, 184–192. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-40-184-192>

Сова, А. (2024c). Діяльність Степана Гайдучка в Карпатському лещетарському клубі (1924–1939). *З історії західноукраїнських земель*, 20, 62–73. DOI: <https://doi.org/10.33402/zuz.2024-20-62-73>

Степанів, О. (1943). *Сучасний Львів*. Краків; Львів: Українське видавництво.

Тризуб у честь проф. І. Боберського. (1943, 20 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 182, 6.

У 70-ліття Батька Українського Тіловиховання. (1943, 12 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 175, 6.

ЦДАВО України: Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), ф. 4379 (Боберський Іван (1873–1947) – педагог, діяч ЗУНР ЗОУНР, голова товариства «Сокіл-Батько» у м. Львові, повноважний представник ЗУНР у США і Канаді), оп. 1, спр. 22, 8 арк.

ЦДІАЛ України: Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 366 (Боберський Іван (1873–1947), педагог, організатор, українського спортивного руху в Галичині та за кордоном, голова товариства «Сокіл-Батько» у Львові, професор), оп. 1, спр. 14, 105 арк.

Ювілейний рік проф. І. Боберського. (1943, 12 серпня). *Краківські Вісті. Український щоденник*, 175, 5.

Яремкевич, Р.-Б. (2018). *Спогади. Дитинство. Війна. Колима: біографічне видання*. Львів.

Sova, A. (2019). Physical education professor Stepan Haiduchok: the formation of a worldview. *Новітня доба*, 7, 226–233.

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchok's Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920s). *Новітня доба*, 11, 227–237. DOI: <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237>

REFERENCES

Boberskyi, I., M. T. (Haiduchok S.), & D. N. (Navrotska D.). (1940). *Vilnoruchni vpravy. Muzheski, zhinochi y khlopiachi z pisniamy ta notamy*. Krakiv: Ukrainse vydavnytstvo (in Ukrainian).

Boberskyi, I. (1943, Lystopad 4). Sylni ramena. *Visti. Tyzhnevyyk dlia ukrainskykh robotnykiv z Hen. Hubernatorstva (vkl. z Halychynoiu)*, 44, 1 (in Ukrainian).

Vidprava dlia tilovokhovnykiv. *Komunikat*. (1943, Serpen 10). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 173, 6 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1936). *Dolivkovi vpravy*. Lviv (in Ukrainian).

Haksten (Haiduchok S.). (1940). *Dolivkovi vpravy*. Krakiv: Ukrainse vydavnytstvo (in Ukrainian).

Haksten (Haiduchok S.). (1943a, Serpen 14). Prof. Ivan Boberskyi (Z nahody yoho 70-littia). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 177, 3–4 (in Ukrainian).

Haksten (Haiduchok S.). (1943b, Serpen 15). Prof. Ivan Boberskyi (Z nahody yoho 70-littia). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 178, 4–5 (in Ukrainian).

Hinda, V. (2012). *Ukrainskyi sport pid natsystskoiu svastykoiu (1941–1944)*. Zhytomyr (in Ukrainian).

Holovata, L. (2010). «*Ukrainske vydavnytstvo*» u Krakovi–Lvovi, 1939–1945: *bibliohrafichnyi dovidnyk*. (T. 1: Knyzhkovi y arkushevi vydannia). Kyiv (in Ukrainian).

Dumky I. Boberskoho pro tilovykhovannia i sport. (1943, Serpen 13). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 176, 6 (in Ukrainian).

Ivan Boberskyi. (1943, Lystopad 4). *Visti. Tyzhnevnyk dlia ukrainskykh robotnykiv z Hen. Hubernatorstva (vkl. z Halychynoiu)*, 44, 1 (in Ukrainian).

Kominikat Referentury tilovykhovannia UTsK. (1943, Serpen 8). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 172, 6 (in Ukrainian).

Kominikat Referentury tilovykhovannia UTsK. (1943, Serpen 10). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 173, 6 (in Ukrainian).

Konkurs. (1943, Serpen 10). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 173, 6 (in Ukrainian).

Lishchynskyi, I. (1995). Dovhyi i vazhkyi shliakh do matury v UAG 1942 r. In O. Dombrovskyi (Ed.), *Yuvileina knyha Ukrainskoi Akademichnoi himnazii u Lvovi* (Ch. 3: Z nahody svitovoho zizdu Lvivskoi Akademichnoi himnazii u 1991 r. ta Aktu vidnovlennia pershoi lvivskoi himnazii z 1992 r.). Filadelfia; Lviv, 608–614 (in Ukrainian).

M. K-yi (Koliankivskyi M.). (1943, Serpen 18). Kraieva vidprava referentiv tilovykhovannia. *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 180, 6 (in Ukrainian).

M. K-yi (Koliankivskyi M.). (1943, Serpen 20). Kraievyi zizd referentiv tilovykhovannia. *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 182, 6 (in Ukrainian).

M. K-yi (Koliankivskyi M.). (1943, Serpen–Veresen). Yuvilei prof. I. Boberskoho. *Doroha. Iliustrovanyi zhurnal*, 8–9, 114 (in Ukrainian).

Na fond im. prof. I. Boberskoho. (1943, Zhovten 31). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 244, 6 (in Ukrainian).

Osobova sprava Stepana Haiduchka. *Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho medychnoho universytetu imeni Danyla Halytskoho*, spr. 8413, 26 ark. (in Ukrainian).

Pershe sviato v chest prof. I. Boberskoho. (1943, Serpen 28). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 189, 6 (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 1 (Posvidchennia vid 28.12.1939 r.) (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 2 (Posvidchennia vid 27.01.1940 r.) (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 3 (Posvidka vid 4.04.1940 r.) (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 4 (Dovidka vid 20.04.1940 r.) (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 5 (Posvidka vid 25.07.1944 r.) (in Ukrainian).

Pryvatnyi arkhiv Andriia Sovy, m. Lviv (na tymchasovomu zberihanni), od. zb. 6 (Fotoalbum Stepana Haiduchka № 3) (in Ukrainian).

R. M-ovych. (1941, Serpen 13). Sport u Zakhidnii Ukraini. *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 177, 5–6 (in Ukrainian).

Rudnytskyi, A. (2009). *Ukrainska himnaziia v 1941–1944 rr. Mohikany himnazii (Druhyi klas 1943–44 rr.)*. Lviv, 13–22 (in Ukrainian).

Sviatkuvannia 70-littia urodyn prof. Ivana Boberskoho. (1943, Lypen 4). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 142, 6 (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). *Ivan Boberskyi: suspilno-kulturna, viiskovo-politychna ta osvithno-vykhovna diialnist: monohrafiia*. Lviv (in Ukrainian).

Sova, A. (2021a). Diialnist Stepana Haiduchka v «Ukrainskomu sportovomu kruzhku» Akademichnoi himnazii u Lvovi (1906–1910). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 34, 216–233. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233> (in Ukrainian).

Sova, A. (2021b). Napriamy diialnosti Stepana Haiduchka v ukrainskomu himnas-tychnomu tovarystvi «Sokil-Batko» u Lvovi (1910–1914). *Novitnia doba*, 9, 237–252. DOI: <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252> (in Ukrainian).

Sova, A. (2022). Pedahohichna pratsia Stepana Haiduchka u Lvovi naperedodni Pershoi svitovoi viiny. *Narodoznavchi zoshyty*, 3 (165), 674–684. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674> (in Ukrainian).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchok ta Ivan Krypiakevych: do istorii stosunkiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 37, 175–183. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183> (in Ukrainian).

Sova, A. (2024a). Diialnist Stepana Haiduchka v orhanizatsii «Plast» (1911–1930). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 39, 141–155. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155> (in Ukrainian).

Sova, A. (2024b). Spivpratsia Stepana Haiduchka z Naukovym tovarystvom imeni Shevchenka u 1920–1930-kh rokakh). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 40, 184–192. DOI: <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-40-184-192> (in Ukrainian).

Sova, A. (2024c). Diialnist Stepana Haiduchka v Karpatskomu leshchetarskomu klubi (1924–1939). *Z istorii zakhidnoukrainskykh zemel*, 20, 62–73. DOI: <https://doi.org/10.33402/zuz.2024-20-62-73> (in Ukrainian).

Stepaniv, O. (1943). *Suchasnyi Lviv*. Krakiv; Lviv: Ukrainske vydavnytstvo (in Ukrainian).

Tryzub u chest prof. I. Boberskoho. (1943, Serpen 20). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 182, 6 (in Ukrainian).

U 70-littia Batka Ukrainskoho Tilovykhovannia. (1943, Serpen 12). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 175, 6 (in Ukrainian).

Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 4379 (Boberskyi Ivan (1873–1947) – pedahoh, diiach ZUNR ZOUNR, holova tovarystva «Sokil-Batko» u m. Lvovi, povnovazhnyi predstavnyk ZUNR u SShA i Kanadi), op. 1, spr. 22, 8 ark. (in Ukrainian).

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (TsDIAL Ukrainy), f. 366 (Boberskyi Ivan (1873–1947), pedahoh, orhanizator, ukrainskoho sportyvnoho rukhu v Halychyni ta za kordonom, holova tovarystva «Sokil-Batko» u Lvovi, profesor), op. 1, spr. 14, 105 ark. (in Ukrainian).

Yuvileinyi rik prof. I. Boberskoho. (1943, Serpen 12). *Krakovski Visti. Ukrainskyi shchodennyk*, 175, 5 (in Ukrainian).

Yaremkevych, R.-B. (2018). *Spohady. Dytynstvo. Viina. Kolyma: biohrafichne vydannia*. Lviv (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). Physical education professor Stepan Haiduchok: the formation of a worldview. *Novitnia doba*, 7, 226–233 (in English).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchoks Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920s). *Novitnia doba*, 11, 227–237. DOI: <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237> (in English).

Andrii SOVA

*Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Senior Research Fellow
Professor of the Department of Olympic Education
I. Boberskyi Lviv State University of Physical Culture
Senior Research Fellow of the Department of Contemporary History
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>
e-mail: sovaandrij1980@gmail.com*

PEDAGOGICAL AND PUBLIC WORK OF STEPAN HAIDUCHOK DURING THE SECOND WORLD WAR

For the first time, based on documents from the Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, the Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine, the private archive of A. Sova, and the personal file of S. Haiduchok, a lecturer at the Lviv State Medical Institute; periodicals: «Krakivski Visti», «Visti», «Doroha»; memoirs of students of the Academic Gymnasium of Lviv, I. Lishchynskyi, A. Rudnytskyi, R.-B. Yaremkevych. Using previously inaccessible and little-known documents and materials, his activities during the years 1939–1945 have been reconstructed.

S. Haiduchok worked in Lviv in various capacities: until 18 December 1939 as a physical education teacher at the Academic Gymnasium of Lviv, from 18 December 1939 to 30 June 1941 as a lecturer at the Lviv State Medical Institute, from 15 December 1939 to 13 April 1940 as a physical education methodologist at the Lviv City Methodological Office at the Lviv City Department of Public Education of the Ukrainian SSR, from 15 August to 1 November 1941 as a security officer for sports facilities in the Lviv Physical Education Department, from 6 November 1941 to 25 July 1944 as a rukhanka (physical education) teacher at the First State Gymnasium of Lviv with the Ukrainian language of instruction, and from 1 August 1944, he worked as a lecturer at the Lviv State Medical Institute.

S. Haiduchok actively participated in the public life of Lviv and Galicia during the Nazi occupation, particularly as a member of the committee established to commemorate the 70th anniversary of the birth of the renowned educator, founder of Ukrainian physical education, public figure, and statesman I. Boberskyi.

Compared to the 1920–1930^s, Stepan Haiduchok significantly reduced his publishing activity.

Key words: Stepan Haiduchok, Galicia, Lviv, pedagogical, socio-cultural and public activities, Ivan Boberskyi, body education, rukhanka, sports, Ukrainian antiquity, photography, archive.